

השחיטה הגדולה בככר הבריסקאית

בשבעה-עשר בסיון שנת 1942, בשעה 5 לפנות-בוקר, נפתח שער הגיטו ויצאו לקראתנו משה פרל, לייבל באס, הקצב הלודזאי (שמש כמפקד המשטרה), שלום ארליך, ופנו אלינו: יהודים, צאו כלכם לככר הבריסקאית. אלה שימצאו שם — אנו ערבים לחייהם, ואילו, כל מי שיסתתר בבונקר או בעלית-גג ויד-הרוצחים תהיה בו — לא על ראשינו יחול הדם הזה.

אמרתי לאשתי הי"ד, אם ראשי-הקהל מבטיחים, שלא יאונה לנו כל-רע — הבה ונצאה לככר ונהיה עם כל העדה הגדולה של יהודים. לא ידענו, שהרוצחים הוליכו שולל את ראשי-הציבור.

יצאנו. ראיתי המון גדול, אכסרה, בערך, כ-10.000 איש. פתאום הופיעו קסנר (הגעביטסקאמיסאר) ומנטיי — יד ימינו. הם התיצבו במרכז השוק, הסתכלו ביהודים הרבים, ואיש מאתנו לא נחש, אפילו, את הצפוי

לנו. בטוחים היינו, שההבטחות שהבטיח קסנר לראשי־הקהל, כי אנו נשלחים לעבודה — שרירות וקימות.

אולם, חיש מהר, נגוזו כל חלומותינו. כחתף השתערו על הכיכר מכל עבריה כ־4.000 אוקראינים מזוינים. היינו מוקפים. ראינו בעליל, ששחיטה גדולה ממשמשת ובאה.

בתוך ההמון הרב נמצא גם הרב נחום משה'לה הי"ד, חתנו של ר' יעקב לייב'ניו זצ"ל, שלא הוה פסיק פומיה מגירסא (שפיו לא חדל מלימוד התורה). הוא בקש להגיד כמה מלים ליהודי העיר ברגעים האחרונים לפני יציאת־הנשמה. בקול חנוק מדמעות אמר הרב: יהודים יקרים, אני רואה לנגד עיני שחיטה נוראה, שכמות טרם ידע עמנו. נחשול־דמים עומד לטבענו. עשרה דורות מאדם עד נח ועשרה דורות מנח עד אברהם. כל דור השאיר שריד חוכר, והבן היה מתפלל לעלוי נשמת־אביו. אנו אומללים מכל דורות־היהודים שקדמו לנו, כי שוחטים את כולנו, את נשותינו, ילדינו ועוללינו. איש לא יבוא להשתטח על קברותינו, איש לא יאמר „קדיש“ עלינו, איש לא ינצור זכרוננו בלבנו. גרנו כבה: כלנו נרד, עוד מעט, לבור אפל. יהודים יקרים, העולם כה יפה, האילנות מבלבלים, הצפרים אומרות שירה, ועלינו לרדת לבור־שחת. עמנו צמא־חיים. משה רבנו, עליו השלום, כשנחתם עליו גזר־הדין, בקש מרבון־העולם שיניחתו כחיות השדה שהן אוכלות עשבים, או כעוף הפורח בארבע רוחות העולם. ד', השקיפה ממעון קדשך והביטה וראה, למי עוללת כה, על מי שפכת זעמך. אנו הטאנו, בנינו פשעו, אולם כרובים אלה, תינוקות אלה, מלאכים זכים וטהורים אלה, עוללים ויונקים אלה, מה חטא חטאו ששפכת עליהם חרונוך? מה פשעם, שעליהם לרקב בבור אפל?

יהודים, אנו עולים על „קדוש השם“. נתאחד כלנו כאיש אחד. נלך לקראת המות בלב שמח. הרגע הנורא עבור יעבור, והאל מלא רחמים השוכן במרומים, ימציא מנוחה לנשמותינו בסתר כנפיו.

אחריו דבר המורה יוסף אברך הי"ד. הוא הסתכל בתלמידיו הרבים שהתכנסו סביבו ואמר: נוער נפלא זה, כמה כוחות שוקעו בטפוחו וחנוכו. בנינו בית־מקדש, גמנסיה עברית לתפארת, ועתה עולה הכל באש. שרי־האומה, אל תכסה דמינו, אל תחנק זעקתנו. תנסרנה אנחותינו ותפילותינו בחללו של־עולם. לבי עלי דוי, בראותי תפארת־אדם זו, מחמדי־עין אלה, צמאי־חיים, נאפדי־חזון הגאולה, שמעינות תורה וחכמה מפכים בהם — לבי נשבר בקרבי בראותי אתכם מובלים כצאן טבחה.

ובפנותו למנטיי אמר: עם ישראל שרה עם איתני־עולם, זכרם אבד ואנו קימים ונחיה לעולמי־עד. הרבה הורגים קמו עלינו, ראינו במפלתם ונראה גם

במפלתכם. אל תדמה בנפשך שתזכו במלחמה. אני אומר לך, שתבוסתכם קרובה לבוא. חבל, חבל מאוד, שעינינו לא תראינה במפלתכם.

כשסיים אברך את דבריו, הוציא מנטיי את ה"נאגאן" (אקדח גדול), כוון את הלוע מול ראשו של אברך, ירה בו ומוחו נשפך לארץ.

כשראו את אברך נופל ארצה, מתבוסט בדמו, קמה בהלה גדולה. האנשים התחילו להתרוצץ כמטורפים. נשמעו צעקות מחרידות וכלם רצו לעבר השוטרים האוקראינים. אז נתנה הפקודה לירות. כשראו שרבים הם הנופלים מכדורי המרצחים — השתטחו כלם על הארץ. הגיעו מכוניות רבות, העלו עליהן בכוח את האנשים והובילום לבכבה.